

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 336.74

*В.В. КРАСНОШАПКА,
доцент кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського
О.О. КОЖЕМЯЧЕНКО,
старший викладач кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського*

Ринок золота: тенденції та перспективи

У статті розглянуто як історичний аспект розвитку ринку золота, так і теперішні тенденції та аспекти його функціонування, подальші перспективи його розвитку.

Ключові слова: *золото, запаси золота, ринок золота, видобуток золота, споживання золота, ціна золота.*

*В.В. КРАСНОШАПКА,
доцент кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського
О.А. КОЖЕМЯЧЕНКО,
старший преподаватель кафедры экономики и предпринимательства, КПИ им. Игоря Сикорского*

Рынок золота: тенденции и перспективы

В статье рассматривается как исторический аспект развития рынка золота, так и настоящие тенденции и аспекты функционирования, дальнейшие перспективы его развития.

Ключевые слова: *золото, запасы золота, рынок золота, добыча золота, потребление золота, цена золота*

*V. KRASNOSHAPKA,
Igor Sikorski Kyiv polytechnic institute
Associate professor Department of economics and entrepreneurship
O. KOZHEMIACHENKO,
senior professor Igor Sikorski Kyiv polytechnic institute Department of economics and entrepreneurship*

Gold market: trends and prospects

The article reviews: this article presents a historical and current trends and aspects of the gold market.

Keywords: *gold, gold reserves, gold market, gold mining, gold consumption, price of gold*

Постановка проблеми. Коли гроші, цінні папери та інші віртуальні цінності починають втрачати свою вартість і вже не є надійними активами, підвищується попит на золото. Впродовж століть зо-

лото відіграло значну роль у економічному житті суспільства, на деяких етапах виконуючи роль грошей, потім з появою паперових грошей виконувало роль стандарту, а на сьогодні відіграє роль

інвестиційного інструменту та основного золото-валютного резерву для багатьох країн. З іншого боку золото все більше використовується у різних галузях промисловості при виготовленні високотехнологічних пристроїв та техніки. Тому актуальним є розкриття сучасних тенденцій на ринку золота та прогнозування перспектив його розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідження ринку золота в наукових працях є похідною від дослідження розподілу доходу на накопичення і споживання. Елементи вчення про накопичення багатств і формування капіталу зустрічаються ще у Арістотеля. Процес накопичення стає предметом аналізу меркантилістів, фізіократів, представників англійської політекономії. Найбільш системно і послідовно процес накопичення і формування капіталу був проаналізований К. Марксом. В широкому розумінні капітал – це все, що може приносити дохід. Тому важливим аспектом досліджень вчених-економістів стає не тільки процес його формування і накопичення, а й збереження. Тому ринок золота як предмет дослідження є цікавим при дослідженні і аналізі так званих провалів ринку, які супроводжуються зокрема інфляцією і девальвацією національної валюти, зниженням вартості нерухомості, цінних паперів, руйнації традиційних механізмів накопичення. Дослідженню цих процесів присвячені роботи науковців – прихильників теорії державного регулювання, як то Дж. Кейнс, О.У. Філіпс та ін. Протягом тривалого часу золото лишається одним із засобів накопичення. Інформація про стан ринку золота і прогнозування цього стану на майбутнє має велике практичне значення. Тому останнім часом дослідження тенденцій поведінки цього ринку перейшло із теоретичної в практичну площину. Дослідженням цього ринку займаються фахівці в сфері інвестування. Серед праць сучасних вітчизняних науковців можна відмітити праці Ю.Блащук, В. Дудченка, О. Дудніков, А.Мороз, М. Савлук.

Метою статті є дослідження історичних і сучасних тенденцій розвитку ринку золота та прогнозування перспектив його розвитку. Для досягнення цієї мети необхідно дослідити особливості функціонування ринку золота, охарактеризувати і спрогнозувати основні тенденції його розвитку.

Виклад основного матеріалу. У ситуації, коли цінні папери, опціони, свопи та інші віртуальні фінансові інструменти не видаються надійними ак-

тивами, погляди інвесторів звертаються до золота. За останні сорок років золото закріпилося на світових фінансових ринках як засіб хеджування інвестиційного портфеля, як кредитний інструмент, але найважливіша сучасна функція золота – це здатність зберігати вартість, в першу чергу у формі у формі золотих резервів. Так, центральні банки та офіційні міжнародні інституції використовують золоті резерви понад 100 років. Пік їх використання припадає на 1960–ті роки, коли офіційні золоті резерви становили більше 38000 тонн [2, 3].

Особливістю ринку золота є те, що по-перше, золото використовується фактично всіма державами у якості страхового і резервного фонду. На сьогодні державні запаси золота, що зосереджені в Центральних банках та резервах МВФ, складають понад 31500 тонн (табл.1). Значна частина цих запасів може бути виставлена на продаж. По-друге, ще більші об'єми золота зберігаються у населення (ювелірні прикраси, монети, інвестиційні злитки та інше). Частина цього золота – наприклад, у вигляді лому надходить на ринок. По-третє, значна частка пропозиції золота припадає на його видобування, але об'єми видобутку мають значну інерційність, відповідно пропозиція видобутого золота з року в рік має різну величину (табл. 2). Також необхідно зазначити, що золотовидобувна промисловість має незначні можливості впливу на ціну товару чисто економічними методами – змінюючи об'єм пропозиції при змінах цін. Для неї залишається лише два шляхи. Перший – впливати на політику міжнародних банків з метою зниження і упорядкування останніми об'ємів регулярних продажів золота. Другий – пристосовуватися до великих коливань цін, тобто знижувати питомі витрати у періоди падіння цін, щоб і цих умовах забезпечити рентабельність виробництва.

За даним World gold council, вже на кінець 2012 року світові запаси видобутого золота склали близько 150,4 тис. тонн. Ці запаси розподілялись таким чином [2, 3]:

- державні центробанки та міжнародні фінансові організації – близько 30 тис. тонн;
- ювелірні вироби – 79 тис. тонн;
- продукція електронної промисловості та стоматологія – 17 тис. тонн;
- інвестиційні накопичення – 24 тис. тонн.

На кінець 2013 року світові запаси видобутого золота, враховуючи об'єми щорічного видобутку металу, ще збільшились і склали майже 180 тис. тонн.

Таблиця 1. Запаси золота у держрезервах країн світу, тонн (березень 2016 р.)

№	Країна	Золотий запас
1	США	8133,5
2	Німеччина	3381,0
3	Італія	2451,8
4	Франція	2435,7
5	Китай	1797,5
6	Росія	1460,4
7	Швейцарія	1040,0
8	Японія	765,2
9	Нідерланди	612,5
10	Індія	557,7
11	Туреччина	479,3
12	Тайвань	422,7
13	Португалія	382,5
14	Саудівська Аравія	322,9
15	Велика Британія	310,3
16	Ліван	286,8
17	Іспанія	281,6
18	Австрія	280,0
19	Венесуела	272,9
20	Казахстан	228,3
21	Бельгія	227,5
	Інші країни	1996,4
	Всього	28126,4
	Резерви МВФ	2814,0
	Європейський центральний банк	504,8
	Банк міжнародних розрахунків	108,0
	Загальна кількість золотих резервів	31553,2

На сьогодні ринок золота є доволі специфічним, оскільки він одночасно і сировинний, і фінансовий. Найбільший попит на золото формується за рахунок ювелірної галузі: у 2015 році було придбано 2398 тонн золота, що склало 57 % всього світового ринку золота [2, 5].

Географічна структура видобутку золота за останні тридцять років радикально змінилась. Так, у 1980 р. сумарне виробництво золота в промислово розвинених країнах складало 994 тонни, натомість частка Південно-африканської республіки (ПАР) становила понад 70% (675 тонн). На початок 90-х років минулого століття сталися суттєві зміни, а саме: виробництво золота в ПАР знизилось до 605 тонн (35% загального видобутку), а в інших країнах видобуток золота зріс на 83% у порівнянні з 1980 р. – до 1755 тонн. Така зміна відбулася внаслідок появи нових потужних виробників золота у південно-західній частині басейну Тихого океану – Філіпіни, Папуа-Нова Гвінея та Індонезія, також швидко-

ми темпами зростав видобуток золота у Латинській Америці.

З 2007 року найбільшим виробником золота у світі є Китай. У 2015 році обсяги видобудку золота у цій країні досягли 490 тонн. На другому місці розташувалась Австралія – 300 тонн у 2015 р. Третє місце зайняла Російська Федерація – 242 тонни.

Основні країни-споживачі золота чітко поділяються на дві групи. Перша група технологічно розвинуті країни. Вони достатньо широко використовують золото у різних галузях промислового виробництва, а також для виробництва ювелірних виробів. Серед країн, що займають провідні позиції з використання золота у технологічних цілях – Японія, США та ФРН. Саме у цих країнах золото виступає як індикатор розвитку високих технологій в електронній, електротехнічній, космічній та інших галузях інноваційного спрямування.

Друга група це країни у яких основна частина золота, а інколи і вся його маса споживається лише на потреби ювелірної промисловості. Серед

Таблиця 2. Виробництво золота в світі

Країни виробники золота	Видобуток золота, тонн	Видобуток золота, тонн	Зміна видобутку	Зміна видобутку
	2000 рік	2011 рік	тонн	%
ПАР	428	198	-230	-53,7
США	355	233	-122	-34,4
Канада	155	108	-47	-30,3
Австралія	296	256	-37	-12,5
Індонезія	140	115	-25	-17,9
Узбекистан	88	71	-17	-19,3
Папуа Нова Гвінея	76	67	-9	-11,8
Гана	74	91	17	23,0
Перу	133	178	45	33,8
Мексика	25	85	60	240,0
Росія	143	214	71	49,7
Китай	172	369	197	114,5

цих країн: у Європі – Італія, Португалія; У Південно-Західній Азії – Китай, Індія, Індонезія та Малайзія; на Близькому Сході – Арабські емірати, Ізраїль, Кувейт та Єгипет.

За останнє десятиліття золото продовжувало виконувати ощадно-інвестиційну функції, особливо в періоди фінансових криз (2008 та 2012 рр.). Натомість все більше цього металу йде на потреби промисловості, зокрема світове споживання золота ювелірною промисловістю складає більше 2 тис. тонн на рік. На ювелірні вироби йде 60% всього обсягу продажу золота, з них більше 70% від рівня світового споживання припадає на країни Азії та Середнього Сходу.

В той же час є знижується попит на золото з боку зубопротезування, так обсяг 2015 року до 2005 року знизився більше ніж у 3 рази. Технічні галузі промисловості демонструють стійкий тренд до збільшення споживання золота (табл. 3) [1, 2].

При аналізі динаміки цін на золото за останні 20 років маємо таку картину: 80–90-ті роки ми-

нулого століття характеризувалися зниженням цін на золото;

зростання ціни на золото почалося після терористичних актів 11 вересня 2001 року, і зростаючий тренд продовжувався ціле десятиліття. Починаючи з 2012 року відбувся розворот, і ціни почали знижуватися. На сьогодні тенденція ведмежого тренду продовжується зростання незважаючи на погіршення геополітичної ситуації на Близькому Сході та агресивною політикою Росії щодо України та інших сусідніх країн [4, 6]. З піку в 2011 році (1900 дол. США за унцію) ціна на золото вже знизилась на третину, але пр. и цьому її ріст за вісім останніх років відповідає середньо річному темпу в 8%, що значно вище темпу інфляції.

Висновки

В ході проведеного дослідження встановлено, що на сьогодні роль золота як монетарного активу зводиться до збереження вартості та хеджування ризиків. Золото залишається важливим еле-

Таблиця 3. Загальна структура споживання золота в світі у 1970–2015 рр., тонн*

	1970	1975	1980	1984	1994	1996	2005	2012	2015
Видобуток	1252,7	910,2	895,7	1058,5	2209	2284	2450	2613	3211,4
Ювелірні вироби	1066	516	127	819	2604	2807	2709	1908	2398
Зубопротезування	58	63	64	51	52	55	62	40	19
Монети	91	272	201	174	75	60	37	315	284
Електроніка	80	66	89	122	192	207	273	303	264
Інше споживання (вкл.зливки та ETF)	62	57	66	53	200	348	646	1306	650
Сумарне споживання	1357	974	547	1219	3123	3477	3727	3872	3615
Середня за рік ціна золота дол.США за 1г.	1,0	4,2	19,7	13,0	11,9	12,5	14,2	54,1	37,3

* с 1970 по 1984 рр. без СРСР та Китаю

ментом резервів держави та міжнародних інституцій. Однак слід зазначити, що існує тенденція до зменшення золотих активів у країнах з розвинутою ринковою економікою, а країни з економікою, що розвиваються, навпаки, збільшують обсяг своїх золотих запасів. В той же час приймаючи до уваги, що існує певна кореляційна залежність між ціною на золото та курсом долара США, а останній має виражену тенденцію до зростання, тому існує велика ймовірність продовження ведмежого тренду на ринку золота у найближчій перспективі.

Список використаних джерел

1. Annual gold prices since 1990// World gold council. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.research.gold.org/prices/annual/>

2. Identifiable gold demand// World gold council. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.research.gold.org/supply-demand/>

3. Official reserves 1948–2008// World gold council. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.gold.org/deliver.php?file=/value/stats/statistics/xls/Gold_reserves_main_holders_1948_2008.xls

4. Елена Дудникова. Обзор мирового рынка золота. Анализ цен и прогнозы развития до 2012 года. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://forinsurer.com/publis/10/02/19/4042>

5. Stock Markets Group – независимый аналитический проект. [Електронний ресурс] / Режим доступу:

6. Forex: металлы и CFD.. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.forexpf.ru>

УДК 336.71

О.В. ЛИСЕНОК,

д. е. н., доцент, керівник проектної групи освітньої програми спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», Фінансово–правовий коледж

О.С. БАДЗИМ,

к. е. н., доцент кафедри банківської справи

Київський національний торговельно–економічний університет

Удосконалення процесу управління ризиками в банку

У статті досліджуються цілі, задачі, принципи та функції управління банківськими ризиками, здійснюється аналіз етапів управління ризиками в банку. За результатами дослідження подається висновок, що процес управління банківськими ризиками – це комплекс заходів, спрямований на визначення мети та стратегії управління банківськими ризиками, а також виявлення, оцінювання, порівняння отриманих результатів із встановленими банком лімітами, обмеженнями і контроль за дотриманням визначених банком принципів, стандартів, процедур та положень щодо здійснення такого процесу.

Ключові слова: банк, банківський ризик, цілі, задачі, принципи, функції, етапи управління.

А.В. ЛЫСЕНКО,

д. э. н., доцент, руководитель проектной группы образовательной программы специальности «Финансы, банковское дело и страхование», Финансово–правовой колледж

А.С. БАДЗИМ,

к. э. н., доцент кафедры банковского дела

Киевский национальный торгово–экономический университет

Усовершенствование процесса управления рисками в банке

В статье исследуются цели, задачи, принципы и функции управления банковскими рисками, осуществляется анализ этапов управления рисками в банке. По результатам исследования подается вывод, что процесс управления банковскими рисками – это комплекс мероприятий, направленный на определение цели и стратегии управления банковскими рисками, а также выявление, оценку, сравнение полученных результатов с установленными банком лимитами, ограничениями и контроль за соблюдением определенных банком принципов, стандартов, процедур и положений по осуществлению такого процесса.

Ключевые слова: банк, банковский риск, цели, задачи, принципы, функции, этапы управления.